

ДИПЛОМАТИКА (франц. *diplomatie*, від грец. *δίπλωμα* — лист, документ, складений удвоє) — спеціальна історична дисципліна, що вивчає походження, форму та зміст актових джерел (офіційних і приватних). Деякі науковці відносять до предмета дослідж. Д. взагалі всі документал. джерела. Існує також думка, що Д. — наука формал. аналізу, який застосовують щодо всіх письмових джерел. Практична Д. виникла за середньовіччя і вже у працях гуманістів 15–16 ст., зокрема Л. Валли (1407–57), починає формуватися як наук. дисципліна. Цей процес закінчився у 2-й пол. 17 — на поч. 18 ст. із появою дослідж. Г. Конрінґа (1608–81), Д. ван Папенброка (1628–1714) і особливо Ж. Мабільйона (1632–1707). Подальший розвиток Д. у зарубіж. історіографії пов'язаний з іменами Т. фон Зіккеля (1826–1908) та Ю. фон Фіккера (1826–1902). Знач. внесок у Д. (на укр. матеріалі) зробили [І. Крип'якевич](#), [Я. Дашкевич](#), [М. Ковальський](#) та ін. Традиційно Д. вивчала формуляр (комплекс клаузул) документів, у якому виокремлюють три частини у складі кількох компонентів: початк. протокол — інвокація (богослів'я), інтитуляція (вказування особи, від якої походить документ), інскрипція (позначення адресата), салютація (вітання); осн. частина — аренга (преамбула), промудрація (публічне оголошен-

ня), нарація (переказ обставин справи), диспозиція (наказ), санкція (заборона порушувати волю видавця документа), короборація (інформація про знаки, що засвідчують документ); заключ. протокол — датум (вказівка на місце й час видачі документа), апрекація (закінчення). Визначення заг. та особл. клаузул, послідовності їх поєднання дає змогу встановити типи формулярів, кожен з яких пов'язаний з конкрет. місцем, часом, видавцем. Велике значення має також аналіз походження різних типів формулярів, їхньої еволюції. Отже, Д. встановлює справжні та підроблені конкретні документи, сприяє розв'язанню багатьох важл. питань вірогідності їхнього змісту.

Рекомендована література

1. Дашкевич Я. Р. Стан та завдання української дипломатики // Третя респ. наук. конф. з архівознавства та ін. спец. істор. дисциплін. Т. 2. К., 1968;
2. Каштанов С. М. Русская дипломатика. Москва, 1988;
3. Специальные исторические дисциплины: Учеб. пособ. К., 1992.

[Ю. А. Мицик](#)

Бібліографічний опис:

Дипломатика / Ю. А. Мицик // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-24345>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).